

באר

ה"אור החיים הקדוש"

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש

כתקנת מורינו הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א

אלימלך בידרמן

שליט"א

כתקנת מורינו הגה"צ רבי

פרשת ויקרא פ"ד

באר ה"אור הזיית הקדוש"

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש כתקנת מורינו הגה"צ רבי אלימלך בודרמן שליט"א

פרשת ויקרא פ"ד

משניהם ולמד זה מזה כגון נרבע, מוקצה, ונעבד, טריפה, חולה, זקן, גזול כולם פסולים בעוף כבהמה, וכן הוא מבואר בדבריהם וברמב"ם בפרק ג' מהלכות איסורי מזבח ולזה אמר ואם מן העוף:

קרבנו לס'. טעם אומרו קרבנו לה', מה שלא אמר כן בעולת בקר וצאן, לפי שמצינו שהכשיר הכתוב בעוף בעלי מומין כאומרם ז"ל (פ"ד ק"קס"ג) אין זכרות ותמות בעוף וכמו שכתבנו בסמוך, אם כן תבא הסברא לומר כי פחות הוא קרבן זה כי מום בו ואין זה בגדר קרבן לה' לזה אמר קרבנו לה' כי אין בו שום הדרגה פחותה לצד בחינה זו ואין רושם במומו כל עיקר. עוד ירצה על דרך אומרו (קפ"ג י"ג) ואת דכא ושפל רוח ואמרו ז"ל (פ"ט ס"ג) אני את דכא ולמאן דאמר אתי דכא, ומהטעם עצמו לא הזכיר שמו יתברך סמוך להזכרת קרבן אלא בקרבן עוף, כי מי דרכו להביא עוף הוא העני ומביאו בשברון לב לצד מה שהוא העני ולצד מייעוט הקרבן וקרא עליו ואת דכא, מה שאין כן המקריב בקר וצאן שנפשו שמחה עליו בהקרבת דבר הראוי להתכבד. וכיוצא בזה דרשו בזבחים (מנחות פ"ג) במה שאמר הכתוב במנחה ונפש יעו"ש

וְשֵׁעַ אֹתוֹ בְּכַנְפָיו לֹא יִבְדִּיל וְהִקְטִיר אֹתוֹ הִכְהֵן הַמִּזְבֵּחַ עַל הָעֲצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ עֲלֶיהָ הוּא אִשֶׁה רֵיחַ נִיחַח לַה': {א' י"ד}

אִשֶׁה רֵיחַ נִיחַח. רז"ל אמרו (מנחות פ"ג) נאמר בעולת בהמה אשה ריח וגו' ונאמר בעולת העוף אשה וגו' לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט וכו' עד כאן. הנה נתכוונו רז"ל לתרץ מה שקשה כי יאמר הכתוב אשה ריח ניחוח בעוף שהוא שוה איסור ומכל שכן בעולת הבהמה, לזה דקדקו בלשונם ואמרו לומר לך אחד המרבה וכו', פירוש שבא הכתוב להודיענו שאין הפרש בין המועט למרובה, שלא תאמר שאין זה אלא לצד שה' מצד רחמיו מתרצה בקרבן העני הגם שאינו חשוב כקרבן העשיר, ועל כל פנים אין המוחש נכחש כי זה מביא פר וזה מביא עוף, לזה נתחכם הכתוב ואמר ריח ניחוח בבהמה ולא הספיק לו במה שאמר בעוף ללמוד ממנו להעריך ולהראותך כי לא פחות הוא מקרבן בהמה ללמוד ממנו וצריך הוא להודיעך גם בקרבן בהמה אשה ריח ניחוח, והוא מה שדקדק התנא באמרו נאמר ונאמר וכו' פירוש ולא הספיק לו לומר הדבר במדרגה הקטנה נתכוין לומר לך בזה אחד המרבה ואחד הממעיט פירוש בהשוואה הם, ולזה לא אמר התנא לומר הממעיט כמרבה שאז בטלה לה הכוונה שפי' בדבריו, כי כשנגיע לומר זה כזה יתחייב לומר כי הנלמד קטן מהמלמד

וְיִקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר: {א' א'}.
מדלגין מתחילת הקטע ומתחילין מכאן

ובדרך רמז יכוין על זה הדרך, לצד שראו שהקריב ה' את משה אליו ויקרא לו מתוך כולם ועשה יקר וגדולה למשה, לזה אמר אדם כי יקריב כל כך הקרבה לשכינה אין זה אלא מכס פירוש מצד ישראל כי באמצעותם היא ההגשה, וכמו שכתבנו למעלה שלא היה מדבר ה' עמו אלא בשביל ישראל, וצא ולמד ל"ח שנה שהיו ישראל נזופים נתרחק מעליו הכבוד ולא דבר אתו אלהים. עוד ירמוז לצוות את אנשי חיל להשתדל לקרב לבבות עם בני ישראל לעבודת ה', ולזה יקרא קרבן לה', כי על ידי חטא האדם יפרד הדבקות של ישראל עם אביהם שבשמים דכתיב (דברים ז' ט) ואתם הדבקים בה' ויהיו נבדלים ומרוחקים מהשכינה, והאדון ברוך הוא יקפיד כביכול על הדבר ויתאוה לקרב אותם אליו, וצוה להוכיח לכל הרחוק ולקרב לבו, גם העניש למעלים עין מהדבר, וזה לך האות אשר צוה ה' להתחיל ממקודשיו והגדיל שכר המזכה כמאמר התנא (מנחות פ"ג) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו כי ישמרנו ה' משגיונות, והם הדברים הנאמרים כאן.

אדם דקדק לומר אדם לשון חשיבות כאמור בווהר (מנחות פ"ג) כי יקריב ואת מי יקריב פירש הכתוב ואמר מכס מן הפחותים שישנם בכס אשר פשעו בה' ויאמרו לאל סור ממנו ונתרחקו מדביקותו יתברך את זה יקריב, ולזה יקרא קרבן לה' כי יקריב נצר מטעיו קודש לשרשו, ואדם כזה אין צריך להביא לא נדר ולא נדבה גם אין מציאות להביא לו חטאת ולא אשם, על דרך אומרם ז"ל (אבות פ"ה) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו ואם אין שוגג אין קרבן, ואחר שגמר אומר מעשה קרבן הנכבד והמעולה אמר מן הבהמה וגו' תקריבו את קרבנכם דבר זה ישנו בכל אדם כי לא כל ישיגו בחינת רבים השיב מעון:

וְאִם מִן הָעוֹף עֲלֶיהָ קִרְבָּנוּ לַה' וְהִקְרִיב מִן הַתְּרִים אוּ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה אֵת קִרְבָּנוּ: {א' י"ד}

וְאִם מִן הָעוֹף. גם זה מוסיף על ענין ראשון, ליתן כל האמור למעלה בו זולת פרטים ששלל הכתוב בפירוש בו. הא' שאין עוף בא אלא עולה ממה שדייק העוף עולה שינה מסדר שבעולת בקר וצאן, או לצד הייתור, ועוד מיעט קרבנו שאין בא עוף עולה מצבור, גם בדין מליקה שמעכב בכהן מה שאין מעכבת השחיטה בעולת בקר וצאן, גם פרטים שהוכפלו בעולת בקר ועולת צאן ללא צורך בא הדבר למעט העוף, אבל שאר דברים שמיעט הכתוב באחד

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת ויקרא פ"ד

צריך לומר בעמיתו. גם שיעור התיבה אינו מדוקדק:

ואולי כי יודיע הכתוב שלשה ענפי רשע שיעשה בעל עבירה זו. הא' נטילת דבר שאינו שלו, הוא ענף הגזל. ב' ומעלה מעל בה', פירוש בה' כביכול עשה המעל פירוש לשון שינוי, כי הוא שפט על פי המעשים וזיכה לזה שיהיה לו ממון, וכשזה בא וגזלו נמצא שגורם מעילה בה' ששינה עליו את הדין, שלא עמד בידו ממה שהגיעו כפי משפט ה', ונמצא ה' כביכול נחשד שלא עשה משפט צדק, ואולי שכפל לומר ומעלה מעל, ולא הספיק לומר ומעלה בה', נתכוין לכלול גם כן צד הגזל, כי גם לצדו מעל בה' כביכול כי הוא דנו בחסרון הלקוח, והוא נוטל מה שלא נקצב עליו במשפטי ה'. ג' וכחש בעמיתו, פירוש שמרשיע את הצדיק כשתובע ממנו פקדונו וכו' והוא אומד לו לא היו דברים מעולם, ומשימו מכחש, והוא אומר וכחש בעמיתו, פירוש משים הכיחוש בעמיתו, שהוא הנגזל ממנו, משימו רשע, שתובע דבר שאינו שלו ואומר לו למה תשקר עלי ויריב עמו. והנה ב' דברים אלו אינם אלא בפקדון או בתשומת יד או בגזל כשגזול ממנו את שלו, או עושק שכר שכיר, אבל במצא אבדה אין בה כחש בעמיתו, לזה אמר הכתוב בפני עצמה, או מצא אבדה וכחש בה וגו':

עוד ירמוז שלשה דברים רעים הגורמת הנפש המרשעת. הא' היא נחסרת מאורה וממעלתה, והוא אומר נפש כי תחטא לשון חסרון בנפש עצמה. ב' ומעלה מעל בה' על דרך אמרו אנשי אמת כי אין לך נפש מישראל שאין שפע נשמתו יורד לה להתקיים שזולת זה אין לה חיות, זולת הנפש אשר עלתה צחנתה ובאשה בעון פלילי לזה יכרת ממנה השפע האלהי, כאומרו (בכלקים ז' ט) ונכרתה הנפש ההיא, ודרך השפע בא דרך ב' חוטין דקים, דרך ב' נקבי האף, והוא דרך מקום דביקות הנפש עם קונה, כאומרו (בכלקים ז' ט) ואתם הדבקים בה' אלהיכם:

והנה בחטא האדם מהחטאים כאלה הנפש ההיא שולטים בה ובשפעה החיצונים כידוע, ונהנים מהשפע האלהי הרשעים ההם, וזהו אומר ומעלה מעל בה', כביכול באור הנמשך ממנו, והוא סוד הרמוז באומרו (פסלי כ"ז ט) גזול אביו ואמו וגו' חבר הוא לאיש משחית, פירוש לצד שמתחבר לבחינת הרע הנקרא איש משחית, והבן:

הג' כי גם לכללות הקהל הוא גורם הכחשה, פירוש לצד שכל ישראל כאחד רעת אחד תסובב רע לכל הנצר, והוא אומר וכחש בעמיתו שנעשית עמיתו כחושה מצדו רחמנא ליצלן, והוא מה שרמוז בפסוק (ס"ג) גזול אביו ואמו ואמרו ז"ל (בככות ל"ב) אמו זו כנסת ישראל כי באמצעות אנשי חיל מתרבה בכללות עם ה' השלום והטוב והחיים:

כמשפט הרב ותלמידו, ומדקדוק לשון אומר אחד ואחד הרי זה מראה באצבע השכל כי אין הדרגה לאחד מחברו, ובוה הוא שהשיג תירוץ למה לא אמר ריח ניחוח בעוף, כי בא ללמדנו דבר זה שאין מעלה לעשיר בשורו ולא כלום, ומטעם זה גם כן הוצרך לומר אשה ריח ניחוח בצאן ולא הספיק בבקר ועוף שהם ב' קצוות, כי בענין זה אין דבר נלמד מחברו לצד המובא:

דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה: (ד' ב')

מדלגין מתחילת הקטע ומתחילין מכאן

נפש. אמרו רז"ל (טו"ט) לרבות גרים, ואם לכלול נשים היה לו לומר אדם כי יחטא כי אדם כולל זכר ונקבה דכתיב (בכלקים ט ט) ויקרא שמם אדם. ובדרך רמז יכוין כי לצד שנפש של אדם רשע היא נחסרת לצד מעשה הרע באמצעות העון במזיד ולזה יקרא הרשע בחייו מת דכתיב (יחזקאל י"ט) במות המת כי אין לו נפש, והוא ג"כ אומר (פסלי כ"ג) אם בעל נפש אתה, והודיעו הכתוב כי תחסר הנפש גם בחטא השוגג, האמת שלא תחסר כולה אלא מקצתה ולצד מחסור כזה הוא אשר אמר ה' כי יביא קרבן ובוה תתקרב הנפש לשורשה ויאיר אורה כבתחלה אבל במזיד שתחסר כולה לא יועיל תקנת הקרבן כי אין נפש במציאות לקרבה עד אשר ישוב ויעבור עליו יוה"כ ויחיה ע"ד אומר (יחזקאל י"ט) השיבו וחיו:

ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מפל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשמו: (ד' י"ג.)

ואם כל עדת וגו'. בתורת כהנים דרשו עדת זו סנהדרין, נאמר כאן עדה ונאמר להלן וכו', ישראל דרשו המיוחדת שבישראל, שהיא של ע"א, ישגו יכול יהיו המיוחדים חייבים על ואמרו עוד הורו בית דין ועשו יכול יהיו חייבין תלמוד לומר הקהל ועשו, ההוראה בבית דין והמעשה בקהל ע"כ. ובדרך רמז ירצה שאם ישגו העדה ויטעו מדרך הישר, גם סנהדרי ישראל תורתם תהיה נעלמת מהם, לצד שלא השגיחו על עדת ה' ליישר המעקשים, כי החטא יולד חטא אחר, וצא ולמד (בככות ט) מהוראת אב"י בלא נטילת רשות מרבו ששגג באותה הוראה והרגיש כי דין גרמה, וכדאיתא בסנהדרין (ט):

נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו: (ה' כ"א.)

נפש כי תחטא ומעלה וגו'. צריך לדעת למה אמר כי תחטא, ואין לנו לפרש כאן כי החטא הוא ההכחשה, שהרי הוא אומר וכחש בעמיתו. עוד אומר מעל בה' מה שלא אמר בכל החטאות. עוד אומר וכחש בעמיתו שלא היה

לעילוי נשמת
הרה"ח ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א